Opdræt og udsætning af Klokkefrø, Bombina bombina, i Slagelse Kommune, 2015

Slagelse Kommune
Teknik & Miljø
2015

Rapport udfærdiget af:
Amphi-Consult v. Peer Ravn

Klokkefrøen i Slagelse Kommune:

Klokkefrøen, Bombina bombina, var i første halvdel af 1900-tallet vidt udbredt i den nuværende Slagelse Kommune. Den fandtes langs hele Storebæltskysten og kysten til Smålandshavet med forekomster på Agersø, Omø, Glænø og fra Tårnborg til Bisserup og endnu tidligere også indlands som f.eks. ved Antvorskov. Men i løbet af århundredet forsvandt klokkefrøen stille og roligt fra størstedelen af det sydvestsjællandske område og i 1970`erne og 1980`erne var der kun nogle små, uddøende forekomster i Skælskørområdet, ved Bisserup, Holsteinsborg, Glænø, Omø og Agersø. Baggrunden for denne tilbagegang var de strukturelle ændringer i landbrugsdriften. I slutningen af 1980`erne var det således kun på Agersø at klokkefrøen stadig havde en lille bestand.

Klokkefrøen er en centraleuropæisk art, der er sjælden og truet indenfor EU. Derfor er klokkefrøen opført på EU Habitatdirektivets bilag II og IV over særligt truede og beskyttelseskrævende arter. Klokkefrøen er ligeledes opført på Danmarks "Røde Liste" over truede dyrearter, og i forbindelse med kommunalreformen blev klokkefrøen af Miljøministeriet udnævnt til særlig ansvarsart for Slagelse Kommune.

Agersø, Glænø og Stigsnæs udgør en del af Natura 2000 område nr. 143 "Skælskør Fjord og havet og kysten mellem Agersø og Glænø", hvor klokkefrø og stor vandsalamander er en del af udpegningsgrundlaget.

Glænø, april 2015, kvække og udsætningslokalitet for klokkefrøen.

Klokkefrøen er en varmeelskende art, som har behov for lavvandede, solbeskinnede ynglevandhuller, som er frie for fisk, da disse æder klokkefrøhaletudserne og dermed udrydder bestanden. Derudover er klokkefrøen afhængig af velegnede overvintringspladser som stendynger, stengærder, småskove og skrænter, samt ekstensiv afgrænsning af kreaturer, som sikrer at ynglevandhuller ikke gror til, samt medvirker til at sikre et rigt fødeudbud med insekter osv.

For at bevare og sikre klokkefrøen i Slagelse Kommune har Slagelse Kommune, Vestsjællands Amt, Naturstyrelsen, NaturErhvervstyrelsen og EU iværksat og støttet en række foranstaltninger siden 1990. I første omgang har dette arbejde været rettet mod at sikre klokkefrøens overlevelse på Agersø, sidenhen på at sikre den klokkefrøens genetiske agersø-stamme ved at etablere en levedygtig reservebestand på Asnæs ved Kalundborg. Og senest ved at opdrætte og genindføre klokkefrøen til Glænø og støtte Agersø-bestanden ved opdræt og udsætning!

Det genetiske "klokkefrømateriale" har været de oprindelige vestsjællandske klokkefrøbestande, med bagggrund dels i genetisk materiale fra Agersø, dels fra genetisk materiale fra Nekselø/ Røsnæs. Agersøs bestand af klokkefrøer er dog lille og selv truet så det blev besluttet, om muligt, at anvende dyr fra Agersøs genetiske "dubletbestand" på Asnæs ved Kalundborg som udsætningsmateriale til støtte for bestanden på Agersø. Til reetablering af bestanden på Glænø blev det besluttet at anvende udsætningsmateriale som bestod af dels Asnæs(Agersø), og så blande denne med klokkefrø-yngel fra Røsnæs. Tidligere forsøg med genetisk at blande småbestande af truede padder, har medført en meget højere grad af livskraftighed end i de ublandede, hvilket måske kan have med den dermed følgende ophævelse af negative indavlsfaktorer at gøre.

I løbet af 2008-15 er der blevet anlagt og genoprettet over 50 vandhuller og søer, samt etableret hegning og afgræsning på Agersø,Glænø og Stigsnæs, for at sikre overlevelsen af klokkefrøen på Agersø, genindføre klokkefrøen til Glænø og Stigsnæs, og for at støtte sjældne padde- og krybdyrarter som markfirben og padder som grønbroget tudse, strandtudse, stor vandsalamander og spidssnudet frø.
Midlerne til projekterne er kommet fra Slagelse Kommune, Skov- og Naturstyrelsen og NaturErhvervstyrelsen/EU.

Således er der i løbet af vinteren 2015 blev der anlagt og oprenset 8 yderligere søer på afgræssede arealer ved Krebsegården på Egholmvej/Agersø.

Derudover er der i 2013-15 blevet anlagt oprenset 25 søer på Stigsnæs ved Skælskør og i 2015 er klokkefrøen blev genindført til den sjællandske del af Natura 2000 område nr. 143 "Skælskør Fjord og havet og kysten mellem Agersø og Glænø", hvor klokkefrø og stor vandsalamander er en del af udpegningsgrundlaget.
Der er samtidig blevet anlagt 10 stensætninger tæt på de nye paddesøer, som kommer til at fungere som overvintringskvarterer for klokkefrøer, andre padder og krybdyr som f.eks. markfirben, ligesom der er blevet omlagt ca. 30 ha fra agerdyrkning til ekstensiv kvægafgræssede folde.

Agersøs klokkefrøbestand er i kraftig bedring!

Familien Skotte Møller, lodsejer på Krebsegården, som har fået anlagt 9 nye paddesøer primo 2015, har i gennem hele yngleperioden maj-juni hørt pæne kor af kvækkende klokkefrøer fra de store søer ved Snede-engen. Derudover har der været fine kvækkeaktivitet i Familien Stilling Balles søer vest for Egholmvej. Derudover er der hørt kor i den store gamle basisdam hos Svend Christiansen midt på øen.
I 2015 blev der for første gang i en årrække hørt klokkefrøer fra søerne øst for Egholmvej, henholdsvis i søen i Krebsegårdens have, i Troels Stilling Balles søer øst for Egholmvej, samt i en lille sø tilhørende Knud Dam. Derudover var der igen fin kvækkeaktivitet i den store sø mod syd hos Tommy Andersen.
Det ser således ud til at de sidste års fremgang er fortsat og at den sårbare klokkefrøbestand på Agersø er under konsolidering. Formentligt vil denne tendens fortsætte i 2016.

Det anbefales, at der gennemføres et kommunalt moniteringsprogram på Agersø i 2016 med henblik på at få belyst situationen for klokkefrøen og de 2 statsligt prioriterede indsatsarter, grønbroget tudse og strandtudse. Moniteringsprogrammet kunne med fordel udvides til de øvrige dele af det store Natura 2000 område fra Skælskør over Agersø, Omø og Glænø til Bisserup.

Hvis Agersø-Lokalråd ønsker at medvirke, kan det fremover være en idè at en del af udsætningen af klokkefrøhaletudser kunne foregå i forbindelse med Agersø-Ø-fest i weekenden medio juli, med henblik på at lave et event, som engagerer lokalbefolkningen i endnu højere grad i bestræbelserne på at sikre klokkefrøen på øen.

For at være sikker på at opnå gunstig bevaringsstatus for klokkefrø på Agersø, er det formentligt nødvendigt at gennemføre et målrettet opdrætsprogram over de næste 4-5 år. Desuden er der behov for at sikre græsningsaftaler rundt om en del af de tidligere etablerede vandhuller, da en stor del af MVJ ordningerne som berører klokkefrø-områderne udløber i løbet af de nærmeste år!

På Agersø blev der ikke udsat klokkefrøhaletudser i 2015. Baggrunden for dette var at det ikke lykkedes at indsamle klokkefrøyngel i tilstrækkeligt antal på Asnæs, som er genetisk dubletbestand for Agersøs klokkefrøer.

Agersø: Søer hvor der er konstateret klokkefrø-kvækkeaktivitet i løbet af 2015.

Sø-komplekset på engen ved Snede, Agersø. Her var der i 2015 meget fin kvækkeaktivitet.

Indsamling af Klokkefrø-æg i 2015:

I forbindelse med projektet gav Skov- og Naturstyrelsen tilladelse til at indsamle klokkefrø-æg på Asnæs, Agersø og Røsnæs i 2015.

Der er ikke indsamlet klokkefrø-æg på Agersø i 2015

Indsamlingsperioden på Røsnæs og Asnæs forløb fra ultimo april til primo juni.

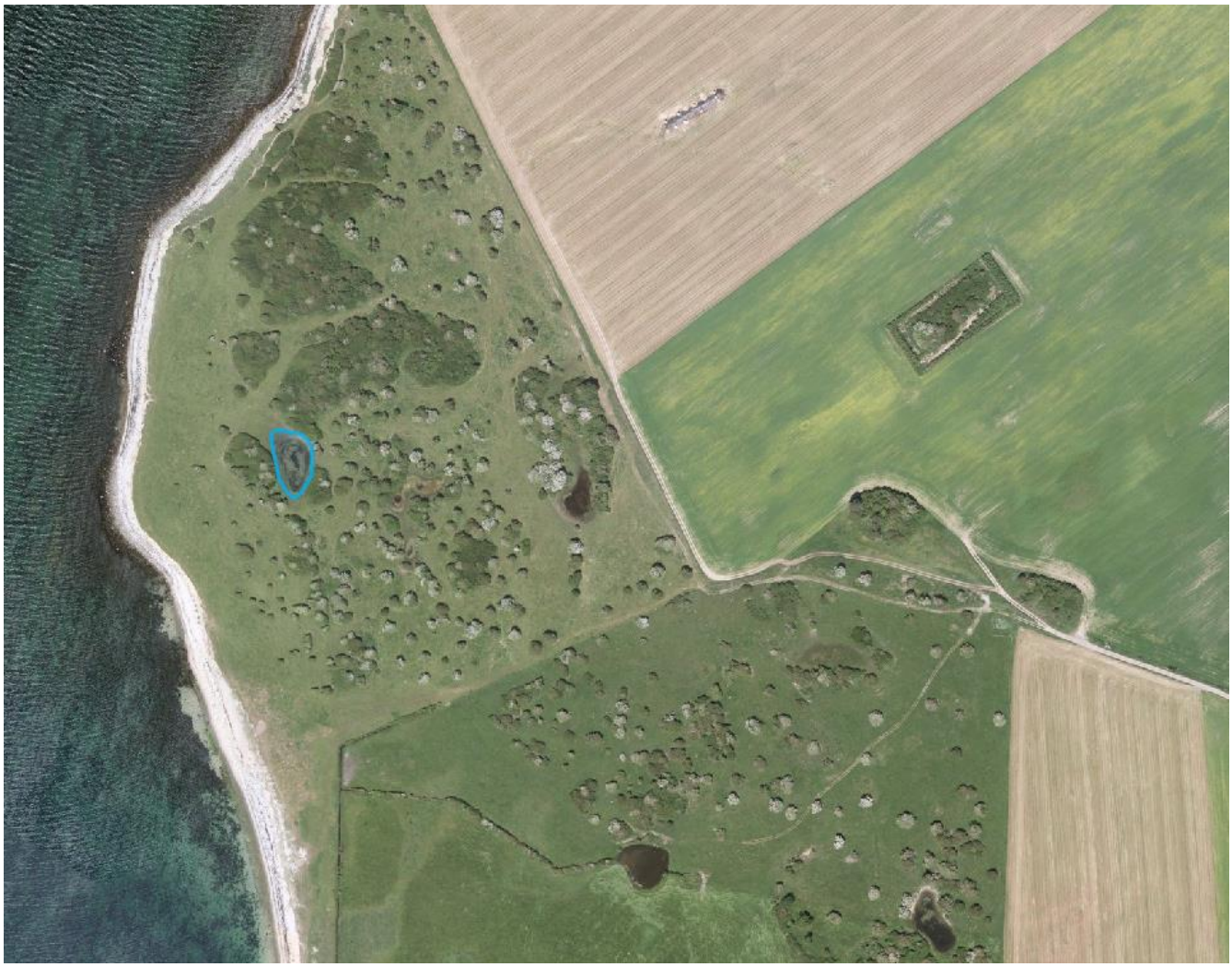

Oversigtsfoto 1: Indsamlings- og udsætningssøer på Asnæs, 2014.

Klokkefrøerne på Asnæs og Røsnæs er to genetiske "dublet-bestande", som er blevet etableret i forbindelse med et tidligere projekt finansieret af EU`s miljøfond LIFE og det tidligere Vestsjællands Amt, netop med henblik på at sikre generne i de oprindelige bestande på henholdsvis Agersø og Nekselø.
Etableringen af dublet-bestanden på Røsnæs har været ovenud vellykket og klokkefrø-bestanden på Røsnæs er nu Danmarks største og meget livskraftige.

Desuden har dublet-bestanden på Asnæs, som er skabt på baggrund Agersø-klokkefrøerne, gennem de sidste par år endelig fået ordentligt "fodfæste" og er nu i kraftig stigning, således at den nu er mere talrig og "livskraftig" en den oprindelige bestand på Agersø. I 2015 viste det sig at den positive tendens i forhold til klokkefrøbestanden på Asnæs fortsatte og nu skønnes bestanden at indeholde ca. 250 voksne. Dette vil understøtte klokkefrøbestanden betydeligt og dermed vil der med stor sandsynlighed også i de kommende år være mulighed for at tilbageføre genetisk klokke-frø-materiale til Agersø.

Heller ikke i 2015 blev der indsamlet klokkefrø-æg på Agersø, da bestanden på øen fortsat vurderes til at være så lille og sårbar, at den ville kunne blive negativt berørt af en sådan indsamling. En sådan indsamling vurderes heller ikke i de kommende år at være nødvendig, da det ser ud til at klokkefrø-bestanden på Asnæs også fremover er i stand til at "bære" indsamlingsbyrden uden at blive negativt berørt. Samtidig ser det også ud til at klokkefrøerne på Agersø i stadig øget grad har succes med naturlig reproduktion.

Pga. det kolde og blæsende forår blev indsamlingen af klokkefrøægklumper meget svær og det lykkedes kun at indsamle ca. 300 æg fra Agersøs genetiske dublet-bestand på Asnæs ved Kalundborg i løbet af maj og juni måned 2015. Æggene indsamlet direkte på vandplanter i vandhullerne.

Oversigtsfoto 2: Indsamlings- og udsætningssøer på Røsnæs, 2015.

Derudover blev indsamlet ca. 1.900 æg fra den meget livskraftige bestand af klokkefrø i Langesø samt i mindre ynglesø mod ved på Røsnæs ved Kalundborg i 2015.

Æggene blev på begge lokaliteter indsamlet direkte på vandplanter i den vestlige sø, mens der blev anvendt ynglebure, hvori voksne klokkefrøhanner og –hunner blev udsat for æglægning i Langsø.

Bestanden af klokkefrø på Røsnæs er nu Danmarks største med langt over 1.000 voksne dyr, og succesen med denne genetablering viser at det kan lade sig gøre at vende den negative udvikling for padderne generelt og for klokkefrøen i særdeleshed! Større sammenhængende biotopnetværk med mange ynglevandhuller og gode spredningsmuligheder, som afgræsses med kreaturer og ikke sprøjtes eller gødes er nødvendige forudsætninger i bestræbelserne på at sikre gunstig bevaringsstatus!

Opdræt, 2015:

Haletudserne blev opdrættet i udendørs opdrætscenter i solbeskinnede akvarier og bassiner med varmelegemer, intensiv fodring og hyppige vandskift for at sikre en hurtig vækst og en ringe grad af dødelighed. Opdrætsdelen var i 2015 succesfuld og dødelighed af æg og haletudser var ganske ringe og ubetydelig. Udsætningen af klokkefrø-haletudser foregik i perioden ultimo juni til medio juli. De forholdsvis varme og tørre vejrforhold i eftersommeren og efteråret 2015 har formentligt været positivt for de nyudsatte klokkefrøer og klokkefrøhaletudsers overlevelsesrate, da de har haft en lang opvækstfase før deres første overvintring.

Små, nyforvandlede klokkefrøer på vej til udsætningslokalitet, juli 2015!

Udsætninger i Slagelse Kommune, 2015:

Klokkefrøerne blev hovedsageligt udsat som store haletudser kort før metamorfosen.

I alt blev der tilbageført 100 store haletudser til indsamlingssøen på Asnæs, ultimo juni, 2015.
Se Oversigtsfoto 1.

Der blev tilbageført 300 store klokkefrøhaletudser til Langesø og den lille sø mod vest på Røsnæs, ultimo juni, 2015.

Se Oversigtsfoto 2.

Glænø:

Klokkefrø-bestanden på Glænø må i 2015 vurderes som værende meget skrøbelig.

Tilbage i 2013 var der en meget fin kvækkeaktivitet i flere søer på Glænø til stor glæde for de lokale indbygger, men desværre vendte udviklingen i 2014, hvor der kun hørtes kvækkende klokkefrøer i 2 søer. Dette talt faldt igen i 2015 og nu høres der kun kvækkende klokkefrøer i den store sø ved Henrik Terkelsen. Her har der dog været kvækkeaktivitet igennem hele foråret og langt ind i juli i sommeren 2015.

På Glænø blev der udsat 505 store klokkefrøhaleudser i 2 forskellige søer hos Henrik Therkelsen primo juli, 2015.
Se oversigtsfoto 3.

Af de udsatte klokkefrøhaletudser kom de 401 fra Røsnæs og 104 fra Asnæs.

Oversigtsfoto 3: Udsætningssøer på Glænø, 2014

Der er dog håb om at klokkefrøen i 2016 igen vil være i fremgang, da Slagelse Kommune i samarbejde med Henrik Therkelsen i det tidlige forår 2015 udførte naturpleje på flere søer smat anlagde en ny sø. Efterhånden som disse søer modnes vil de forhåbentligt tiltrække klokkefrøerne og kunne fungere som yngle- og levesteder.

Desværre er Glænø i løbet af de seneste år i stadig højere grad blevet præget af moderne landbrugsdrift med store intensivt dyrkede agre. Det må derfor anses for en nødvendighed for genskabelse af en levedygtig klokkefrøbestand, at der på længere sigt oprettes endnu flere velegnede paddevandhuller, og ikke mindst, at det lykkes at få endnu større arealer omlagt fra dyrket agerjord til folde afgræsset af kreaturer! Finansiering af disse tiltag kan tilvejebringes fremover af forskellige tilskudsordninger, f.eks. fra NaturErhvervstyrelsen eller det nye EU-LIFE SemiAquatic projekt som Slagelse Kommune deltager i.

Udsætningssø hos på Glænø, 2015. Denne sø er nu modnet i en grad således at den forhåbentlig vil kunne fungere som ynglesø for klokkefrøerne i 2016.

Kvække-, yngle- og udsætningssø på Glænø hos Henrik Terkelsen, juli 2015. Den store sø gror til med dubhammer og pindsvineknop i løbet af sommeren, men de græssende kreaturer friholder en meget fin og velegnet soleksponeret randzone med varmt vand og masser af insekter, et ideelt opvoksningssted for de nye, små klokkefrøer.

Stigsnæs

For at forbedre leve- og ynglemulighederne for padder og eng- og vadefugle er der i løbet af 2013-2015 blevet anlagt og oprenset 25 søer på Stigsnæs ved Skælskør og i 2015 er klokkefrøen blev genindført til den sjællandske del af Natura 2000 område nr. 143 "Skælskør Fjord og havet og kysten mellem Agersø og Glænø", hvor klokkefrø og stor vandsalamander er en del af udpegnings-grundlaget.

Der er samtidig blevet anlagt 10 stensætninger tæt på de nye paddesøer som kommer til at fungere som overvintringskvarterer for klokkefrøer, andre padder og krybdyr som f.eks. markfirben, lige-som der er blevet omlagt ca. 35 ha fra agerdyrkning til ekstensiv kvægafgræssede folde.

At den store indsats var succesrig viste sig allerede i foråret 2015, hvor den sjældne grønbroget tudse med sin melodiske kvækkende "trillen" kunne høres fra mange af de nye søer.

På Gedehavevej 61, som er nyhegnet og omlagt til 26 ha ekstensivt afgræsset areal med ekstensiv afgræsning havde søerne i foråret og sommeren 2015 allerede en så god kvalitet, at de var velegnede i forhold som opvækst- leve- og yngleområder for klokkefrø og der blev derfor udsat nyforvandlede klokkefrø og -haletudser.

Således blev der ultimo juni til medio juli udsat 923 nyforvandlede klokkefrø og –haletudser. 786 stk. kom fra Røsnæs, mens 137 stk. kom fra Asnæs.

Oversigtsfoto 5: Udsætning af klokkefrø på Stigsnæs, Gedehavevej 61, Skælskør.

Udsætningssø på Gedehavevej 61, Stigsnæs.

Udsætningssø på Gedehavevej 61, Stigsnæs.

Perspektiver for klokkefrøens fremtid i Slagelse Kommune

Indsamling, opdræt, udsætning og genudsætning fra Asnæs og Røsnæs til Agersø, Glænø og Stigsnæs vil blive finansieret af LIFE ”SemiAquatic” , som er medfinansieret af Den Europæiske Union og som løber i årene 2016-2020. Projektets mål i Slagelse Kommune er at sikre klokkefrø og andre særligt beskyttede padde- og krybdyrarter omfattet af EU-Habitatdirektivets særlige beskyttelse. Dermed er der sikret kontinuitet i Slagelse Kommunes bestræbelser på at sikre arter og naturtyper i Natura 2000 område nr. 143 ”Skælskør Fjord og havet og kysten mellem Agersø og Glænø” gunstig bevaringsstatus.
Derudover er det håbet, at der fremover kan etableres store livskraftige bestande indenfor klokkefrøens tidligere leveområde langs Storebæltskysten, samt i de tidligere leveområder ved Halskov og Tårnborg i Korsør-området, samt ved Antvorskov.
Dette forudsætter dog, at der i de pågældende områder vil blive gennemført en række naturgenopretningsprojekter med fokus på at etablere et net af store velegnede klokkefrø-yngledamme på velegnede arealer, som hegnes og afgræsses af kreaturer.

Klokkefrøens orangerøde bug er en advarsel om at frøen er giftig!